

БАЙДУЖЕ ЧИ БАЙДУЖЕ

ВИННИЦЬКИЙ
Василь Михайлович,

доктор філологічних наук,
професор, професор кафедри
української мови Дрогобицького
державного педагогічного
університету імені Івана Франка
вул. І. Франка, 24, м. Дрогобич,
82100
E-mail: v_vynnytskyi@i.ua
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9375-3543>

Vasyl
VYNNYTSKYI,

Doctor of Philology, Professor,
Professor of the Ukrainian Language
Department,
Ivan Franko Drohobych State
Pedagogical University,
street I. Franko, 24, Drohobych, 82100
E-mail: v_vynnytskyi@i.ua

Прислівники, утворені від непохідних прикметників, зберігають їх давній кореневий наголос. З таким наголошуванням вони виступають в українській мові і по сьогодні. Лише у прислівнику *байду́же* акцентуація ще не усталилася. В українських пам'ятках XVI–XVIII ст. він зафіксований із наголосом *байду́же*. В українській мові XIX ст. уживається з потрійним акцентуванням: *байду́же* (О. Павловський), *байду́же́* (словники П. Білецького-Носенка, М. Левченка), *байду́же* (Словник Є. Желехівського і С. Недільського), *байду́же́* (Словник М. Уманця і А. Спілки), *байду́же́* (Словник української мови за ред. Б. Грінченка); *байду́же* і рідше *байду́же́*, рідко *байду́же* (І. Котляревський, Є. Гребінка, Т. Шевченко, Б. Грінченко, М. Старицький, І. Манжура, П. Грабовський, А. Кримський), *байду́же* (П. Гулак-Артемівський, П. Куліш, М. Шашкевич, С. Руданський, Ю. Федькович, Л. Глібов, М. Кропивницький, Я. Щоголев, Леся Українка, Володимир Самійленко), *байду́же* і рідко *байду́же́* (І. Франко, О. Маковей): *Любили́сь ми ду́же, й було нам байду́же* (А. Кримський), *Світу байду́же́* (А. Кримський, наголос у тексті), *Байду́же́, коли я, може, нечепурний маю вид* (А. Кримський).

У діалектах української мови цей прислівник поширений із різним (тройким) акцентуванням: *байду́же́* (І. Омеляненко), *байду́же* (А. Очеретний).

Сучасні словники послідовно засвідчують *байду́же* і *байду́же*. Лише «Практичний словник синонімів української мови» С. Караванського рекомендує *байду́же*.

У мовознавчих дослідженнях це слово наведено з неоднаковим наголошуванням: *байду́же* (М. Наконечний), *ба́йду́же* і *байду́же* (А. Коваль), *ба́йду́же* (А. Майборода, Л. Коломієць). У живому мовленні також функціонує троякий наголос: *байду́же* частіше, *ба́йду́же* рідше, *байду́же* рідко.

У поетичному вжитку ХХ – ХХІ ст. аналізований прислівник здебільшого виступає з наголосом на другому складі кореня: *байду́же* (П. Тичина, М. Зеров, М. Бажан, Олександр Олесь, Микола Вороний, П. Усенко, Н. Забіла, І. Муратов, С. Олійник, П. Воронько, В. Бичко, Д. Павличко, В. Симоненко, Р. Братунь, І. Гнатюк, Антологія сучасної української поезії на заході), *байду́же* і *байду́же* (Б. Лепкий, Михайло Драй-Хмара), *байду́же* і рідше *ба́йду́же* (М. Рильський, В. Сосюра, В. Мисик, Л. Первомайський, А. Малишко, М. Руденко, Я. Шпорта, М. Нагнибіда, Л. Дмитерко, Л. Костенко, Антологія української модерної поезії в діаспорі): *Байду́же*, *він звик вже* (Л. Первомайський, наголос у тексті), *Але то ба́йду́же* (Л. Первомайський, наголос у тексті).

Таким чином, рекомендованим варто вважати наголос *байду́же* і прийнятним *ба́йду́же*, а наголошування *байду́же* стало архаїчним.

ПРІЗВИЩА ПРИКМЕТНИКОВОГО ТИПУ ІЗ СУФІКСАМИ *-ИН, -ИШИН* В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ

ПРАДИД Юрій Федорович, Yurii PRADID,

доктор філологічних наук,
професор

doctor of philological sciences,
professor

В українській мові поширеними є прізвища прикметникового типу, які, за підрахунками Ю. К. Редька, складають 21,5 % від усього контенту прізвищ жителів України. Серед них чимало прізвищ із патронімічно-матронімічними суфіксами *-ин, -ишин*.

Патронімічними називають такі прізвища, які утворені від імен або прізвиськ батьків за допомогою суфікса *-ин*.